

## Encomanar-se als déus abans de la fugida

Enric Tubert Canada

Historiador de l'art

Del catàleg de l'exposició Tangències, Figueres, novembre 2016

Oferir quelcom en sacrifici, amb l'objectiu de fer honor a les coses que volem sagrades, és un ús comú a totes les civilitzacions i, també, un concepte vinculat a les idees de dolor i pèrdua; perquè el costum d'homenatjar una deïtat i de fer-li ofrenes, per retre-li tribut o per demanar-li favors, sovint ha comportat la creença que matar un humà o un animal fa contents els déus.

Els llocs escollits per dur a terme els sacrificis no han estat mai gratuïts; ben al contrari: s'han triat tenint presents tota mena de condicionants. I al centre del lloc escollit s'hi ha instal·lat un altar, una ara, una superfície o plataforma elevada sobre el nivell del terra, de manera que quedés més visible i més proper a les altures, encarat cap a aquest cel on solem ubicar les divinitats a les quals es dedica el sacrifici.

De ben segur que els ibers que habitaren el Mas Castellar de Pontós al segle III aC i que, després, van decidir abandonar l'assentament en el qual havien viscut durant quatre segles i mig van sentir la necessitat de fer un acte ritual especial i d'oferir un sacrifici important als déus que els havien de protegir en la seva fugida cap a un nou assentament. Un cas entre molts de ciutadans ibers que s'escapaven de la pressió romana; un de tants casos de gent que ha d'abandonar casa seva i iniciar una fugida cap a qui sap on.

Mercè Ribà ha creat una obra/tangència en la qual la peça ritual de Pontós, aquesta ara decorada amb volutes jòniques, feta amb marbre del Pentèlic i importada a l'Empordà des d'Atenes, li serveix d'argument per reflexionar plàsticament sobre una de les xacres més vergonyoses del món actual, l'anomenat *drama dels refugiats*, una onada migratòria d'est a oest i de sud a nord que empastifa el Mediterrani de dolor i misèria.

Ribà ha escollit una soca d'olivera, segurament el més mediterrani dels arbres, per fer-la servir de base sobre la qual ha encaixat una peça de marbre i resina amb una voluta jònica a cada cantonada que ofereix una superfície horitzontal amb una concavitat rematada amb un sobreeixidor. Just a sobre d'aquest suport hi ha situat el bust d'un nen (inspirat en el seu nét) amb cara d'emmurriat; el tors del nen es cobreix amb una armilla salvavides inflable.

Davant aquesta peça no podem fer altra cosa que plantejar-nos quin sentit té l'enorme sacrifici al qual es veuen abocats milers de joves i no tan joves en aquesta Europa en la qual no sabem gaire bé com acollir-los.

En el darrer acte ritual que s'hi va celebrar, abans d'abandonar el lloc i de des-trossar-lo, l'altar de Pontós va servir de base per sacrificar-hi animals de moltes menes; entre aquests hi hagué gossos, un animal gens habitual en la dieta ibera i, de ben segur, un exemple de fidelitat i de capacitat per fer companyia a aquells que, davant la circumstància fatal d'iniciar la seva «hègira» particular, no van dubtar a sacrificar allò que estimaven per apaivagar la ira dels déus o per demanar-los la seva protecció.

Una bona icona al·lusiva a una vergonya que en molts canvis d'època ha posat en evidència la dimensió més insolidària, el comportament més indigne dels humans quan empobreixen i saquegen territoris més humils, en foragiten els seus habitants i, després, es neguen a acollir-los.

Quan pensem en ells i quan veiem a quina situació es veuen abocats, no podem deixar de preguntar-nos: a quins déus es deuen haver adreçat abans d'abandonar casa seva? Quins sacrificis els deuen haver dedicat? Sobre quins altars?

